

MAJ 2021

„Monitor Chiny-Bałkany” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualnymi stosunkami bilateralnymi państw Półwyspu Bałkańskiego z Chinami ze szczególnym naciskiem na współpracę w ramach formatu 17+1 oraz inicjatywy Pasa i Szlaku.

MGR PRZEMYSŁAW CIBOREK

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet ŁÓDZKI

MONITOR CHINY-BAŁKANY

MAJ 2021

DYPLOMATYCZNA OFENSYWA CHRL NA PÓŁWYSPIE BAŁKAŃSKIM

W maju szczególną uwagę zwraca intensyfikacja kontaktów dyplomatycznych ChRL z państwami Bałkanów. Wizyta Yang Jiechi w Chorwacji a także wizyta ministra spraw zagranicznych Serbii (oraz Polski, Węgier i Irlandii), ma na celu naprawę pogarszającego się wizerunku chińskich inicjatyw politycznych, kulturalnych a przede wszystkim gospodarczych w regionie.

I. STOSUNKI BILATERALNE

1 maja: wmurowano kamień węgielny pod budowę drogi ekspresowej Novi Sad-Ruma. W uroczystości uczestniczył m.in. prezydent Serbii Aleksandar Vučić, premier Ana Brnabić oraz ambasador ChRL Chen Bo. Wykonawcą projektu jest chińskie China Road and Bridge Corporation (CRBC).

3 maja: rumuński konsul w Pekinie pozostaje zamknięty od ponad sześciu miesięcy. O złym stanie stosunków dwustronnych pomiędzy Bukaresztem a Pekinem nie świadczą tylko kwestie handlowe, mające wyraz w niedopuszczeniu Chin do przetargów infrastrukturalnych czy wyłączeniu Huawei z budowy tamtejszej sieci 5G. Jeden z obywateli Rumunii dość dokładnie opisuje sytuację, w której jedynym miejscem do załatwienia spraw konsularnych w Chinach pozostaje Szanghaj. Od ponad sześciu miesięcy, konsul w Pekinie zostaje zamknięty dla interesantów.

4 maja: Macedonia Północna przyjmuje transport chińskiej szczepionki. Rząd w Skopje poinformował, iż w ramach bezpośredniej umowy z producentem Sinopharm, do kraju przetransportowano 200 tys. dawek szczepionki.

7 maja: w Serbii oddano hołd zmarłym podczas błędnego bombardowania ambasady ChRL przez NATO. W uroczystościach upamiętniających trójkę chińskich dziennikarzy zmarłych podczas bombardowania w 1999 roku uczestniczyła m.in. serbska minister pracy, zatrudnienia, weteranów i spraw społecznych Darija Kisić Tepavcević oraz ambasador ChRL w Serbii Chen Bo.

7 maja: Premier Macedonii Północnej zaszczepiony preparatem Sinopharm. Zoran Zaev przyjął pierwszą dawkę szczepienia przeciwko wirusowi SARS-CoV-2.

10 maja: ambasador ChRL w Bułgarii ponownie publikuje artykuł w krajowym periodyku. Dong Xiaojun opublikował płatny artykuł w czasopiśmie „Ziemia” zatytułowany „Hebei po epidemii: od restartu do szybkiego przejścia na przód”. Chiński ambasador przedstawił ponadprzeciętny wzrost gospodarczy dla prowincji Hebei, który w pierwszym kwartale 2021 roku osiągnęło wzrost PKB o 58,3% rdr. Artykuł stanowi zachętę inwestycyjną dla bułgarskich przedsiębiorców oraz ukazanie zalet zarządzania kryzysem pandemicznym, wdrożonego przez KPCh w ubiegłym roku.

20 maja: publikacja płatnego artykułu rumuńskiej ambasador we wiodących mediach. Ambasador Jiang Yu opublikowała tekst pt. „Redukcja ubóstwa – milenijne marzenie narodu chińskiego” w dzienniku *Curierul National* (Kurier Narodowy). W tekście, Yu odwołuje się do początków najbardziej zaludnionego i największego rozwijającego się państwa na Ziemi – ChRL. Główną część tekstu stanowi opis koordynacji prac Chin z ONZ w kwestii wyjścia z ubóstwa oraz szczególne wysiłki KPCh w celu poprawy sytuacji obywateli Chin. Rumunia również boryka się z problemem ubóstwa wśród swojego społeczeństwa, toteż próba ocieplenia wizerunku Chin w Rumunii odbywa się na zasadach poszukiwania „wspólnego mianownika” do dzielenia doświadczeń i kreowania nowej płaszczyzny współpracy.

25 maja: Ningbo Shimaotong International otworzyło centrum marketingu w Rumunii. Firma zajmująca się sprzedażą urządzeń gospodarstwa domowego planuje rozszerzyć swoją działalność na całą Europę. Firma z Ningbo podjęła w tej kwestii rozmowy o współpracę z największą platformą e-commerce w Rumunii, firmą eMAG.

25 maja: Bułgaria chce zwiększyć eksport produktów rolnych do Chin. Spotkanie bułgarskiego premiera Stefana Yaneva z ambasadorem ChRL Dong Xiaojunem było poświęcone wzmocnieniu stosunków gospodarczych między państwami. Szczególny nacisk położono na dostęp bułgarskich produktów spożywczych do chińskiego rynku oraz uzyskanie zezwoleń na zwiększenie wolumenu obecnego eksportu produktów rolnych do Chin. Obie strony rozmawiały również o możliwościach inwestycyjnych.

26 maja: w Serbii rozważana jest budowa „pomnika Xi Jinpinga”. Aleksandar Banjanac, sekretarz generalny Nowej Partii Komunistycznej Jugosławii (NKPJ) stwierdził, iż byłby to symboliczny gest podziękowania za wsparcie ChRL dla

Serbii podczas pandemii COVID-19. NKPJ była również inicjatorem kampanii propagującej Xi Jinpinga jako „brata”, umieszczając podobiznę Xi Jinpinga na banerach w Belgradzie w początkowej fazie pandemii.

27 maja: Brnabić: do Serbii dotarło 4,2 mln szczepionek Sinopharm. Serbska premier uczestniczyła w ceremonii podjęcia ósmej transzy szczepionek chińskiej produkcji na lotnisku Nikoli Tesli w Belgradzie (16.01; 11.02; 05.03; 05.04; 26.04, 19.05, 22.05, 27.05). Ana Brnabić podkreśliła, iż do tej pory zaszczepiono blisko 45,3% dorosłej populacji Serbii. Warto podkreślić, iż w maju 2021 odnotowano trzy transporty zawierające szczepionkę Sinopharm.

27 maja: wizyta Yang Jiechi w Chorwacji. W czasie spotkania Yang Jiechi z premierem Andrejem Plenkovicem, chiński dyplomata po raz kolejny zapewnił, iż Chiny nadal będą wspierać wielowymiarową współpracę z krajami Europy Środkowej i Wschodniej opartej na zasadach rynkowych w celu tworzenia wspólnych projektów korzystnych dla wielu stron. Jedną z wiodących spraw podjętych podczas rozmów były inwestycje. Tutaj należy wspomnieć o budowie mostu Pelješac ze środków UE, którego podjęły się chińskie przedsiębiorstwa. Chorwacki most jest jednym z niewielu przykładów skutecznej, choć do końca niepozbawionej kontrowersji współpracy chińsko-europejskiej. Yang Jiechi poinformował również o zainteresowaniu chińskiej firmy i wzięcia udziału w przetargu na budowę linii kolejowej Hrvatski Leskovac-Karlovac, niemniej oferta została już odrzucona przez chorwackie władze (zob. kom.).

27 maja: minister bezpieczeństwa publicznego ChRL spotkał się z serbskim ministrem spraw wewnętrznych. Wirtualne spotkanie Zhao Kezhi z Aleksandarem Vulinem odbyło się w przeddzień spotkania ministrów spraw zagranicznych obu państw. Chiński dyplomata podkreślił znaczenie spotkań wysokiego szczebla oraz praktycznego wymiaru współpracy dwustronnej w kwestii walki z terroryzmem i wspólnego budowania bezpieczeństwa dla inicjatywy „Pasa i Szlaku”. Oprócz kurtuazyjnego wymiaru spotkania, obie strony rozpoczęły wzajemne uznawanie dokumentu prawa jazdy.

28 maja: COSCO z problemami w kwestii zakupu dodatkowych akcji w Pireusie. Zgodnie z umową prywatyzacyjną z 2016 roku, COSCO nabywając 51% udziałów w greckim porcie (za sumę 280 mln EUR) zobowiązało się do doinwestowania portu o dodatkowe 300 mln EUR w ciągu pięciu lat w celu nabycia dodatkowych 16% udziałów. W sierpniu 2021 roku mija ów termin, niemniej COSCO nie będzie w stanie wywiązać się ze wszystkich zobowiązań. Istotnym elementem pakietu inwestycyjnego jest modernizacja terminalu wycieczkowego w celu zwiększenia wolumenu turystów dla zależnej od turystyki

Grecji. Rząd w Atenach nie ustosunkował się jeszcze do chińskich próśb dotyczących renegocjacji warunków umowy.

29 maja: spotkanie Wang Yi z serbskim ministrem spraw zagranicznych.

Spotkanie szefa chińskiej dyplomacji z Nikolą Selakoviciem w Guiyang (prow. Guizhou) skutkowało podpisaniem „sześciopunktowego konsensusu” (zob. kom.).

II. STOSUNKI USA-CHINY-UE NA BAŁKANACH

3 maja: Chiny oficjalnie wykluczone z przetargów publicznych na projekty

infrastrukturalne w Rumunii. W publikacji Narodowej Agencji Zamówień Publicznych Rumunii (ANAP) ogłoszono listę państw, które mogą uczestniczyć w przetargach. Zgodnie z rumuńskim prawodawstwem i licznymi zapowiedziami, nie ma wśród nich Chińskiej Republiki Ludowej. Ustawodawstwo odnosi się do przyszłych przetargów, nie mając wpływu na obecnie trwające prace i przetargi. Najważniejsze przetargi, w których obecnie rywalizują chińskie firmy, to autostrada A1 Sibiu – Pitești, droga ekspresowa Craiova – Pitești A0 Bucharest North, Autostrada M6 – pierwszy odcinek do Otopeni oraz zakup nowych pociągów elektrycznych dla ARF (Authority for Railway Reform). Minister transportu Cătălin Drulă stwierdził niedawno w wywiadzie dla [Economedia](#), że przepisy zakazujące chińskich przedsiębiorstw mają zastosowanie również do części 2 i części 3 autostrady Pitești-Sibiu.

10 maja: China Road and Bridge Corporation chce naprawić szkody pod

naciskiem UNESCO. CRBC zwróciło się w tej kwestii do czarnogórskich władz o zgodę na naprawienie części szkód, jakie wyrządziła na chronionej przez UNESCO rzece Tara. Szkody nastąpiły podczas budowy autostrady Bar-Boljare. Odcinek podlegający planowanemu procesowi naprawczemu znajduje się w pobliżu miejscowości Kolasin. Strona chińska zobowiązała się do naprawy zniszczeń 500-metrowego odcinka lewego brzegu rzeki do końca października 2021 roku.

11 maja: CRRC Sifang z kontraktem na dostarczenie 100 tramwajów do

Rumunii. Urząd Miasta w Bukareszcie podpisał umowę z konsorcjum utworzonym przez CRRC i lokalną firmą ASTRA na dostawę 100 niskopodłogowych tramwajów. Dostawa pojazdów ma rozpocząć się w 2022 roku. Wartość zamówienia to 1,4 mld CNY. Z powodu wielkości zamówienia,

niniejsza umowa została użyta przez stronę chińską do utarczek medialnych w stronę USA.

13 maja: przedstawiciele ambasady ChRL w Bukareszcie udzielili obszernego wywiadu w kwestii wykluczenia Huawei z Rumunii. Rzecznik ambasady ChRL w wywiadzie dla chińskich mediów podkreślił, iż działanie rumuńskiego rządu jest przejawem dyskryminacji i szkodzeniu interesowi firmy (zob. kom.)

21 maja: niebawem poznamy zwycięską ofertę dla elektrowni jądrowej w Belene. Bogomil Manchev, prezes bułgarskiej spółki Bulatom poinformował, iż postępowanie przetargowe na budowę elektrowni zostało już zakończone. Bułgarska spółka oczekuje na zniesienie restrykcji podróży związanych z pandemią koronawirusa, aby zaprosić przedstawicieli oferentów na oficjalne spotkanie w tej sprawie. Co ciekawe, na krótkiej liście oferentów wciąż widnieje Chinese National Nuclear Corporation (CNNC). Oprócz chińskiej firmy, w przetargu wzięły udział Atomenergoprom (spółka zależna od Rosatom), Korean Hydro-Nuclear Corporation, Framatom SAS oraz General Electric.

26 maja: Chiny są gotowe do renegocjacji harmonogramu spłat kredytu Czarnogóry. Xi Jinping w trakcie telefonicznej rozmowy z prezydentem Milo Dukanoviciem podkreślił, iż Chiny są gotowe do przedłużenia okresu karencji pożyczki na budowę pierwszego odcinka autostrady Bar-Boljare. W rozmowie telefonicznej, Xi Jinping zapowiedział, iż „organy państwowe Chin przywiązują dużą wagę do realizacji projektu w Czarnogórze i zgadzają się na przedłużenie okresu dostępności środków do końca 2022 roku, co stanowi silną gwarancję kontynuacji projektu”. Przypomnijmy, iż pierwszym kwartale 2021 roku, Komisja Europejska odmówiła pomocy w kwestii spłaty czarnogórskiej pożyczki.

31 maja: kłopotliwa pomyłka wojsk NATO w Bułgarii odnotowana przez chińskie media. Według chińskiego przekazu medialnego, personel wojskowy USA w ramach ćwiczeń NATO w bazie lotniczej Cheshnegirovo, omyłkowo zajął pobliską fabrykę. Do incydentu miało dojść 11 maja, niemniej ambasada USA w Bułgarii o zajściu miała dowiedzieć się dopiero ostatniego dnia miesiąca (zob. kom.).

KOMENTARZ

Do najważniejszych wydarzeń maja w stosunkach Chin z regionem Europy Środkowo-Wschodniej należy zaliczyć dyplomatyczną ofensywę ChRL na Bałkanach: wizyta Yang Jiechi w Chorwacji, która miała miejsce 27 maja oraz wizyta szefa dyplomacji Serbii, która odbyła się dwa dni później.

Niniejsza aktywność chińskiej dyplomacji powinna być rozpatrywana w kontekście decyzji Litwy o opuszczeniu formatu 17+1. Teraz to Chiny muszą zabiegać o partnerów w Europie Środkowej. Jakie pobudki kierują obecnie Pekinem i jakie mogą być zachęty proponowane przez Pekin do utrzymania formatu?

W czasie spotkania Yang Jiechi z premierem Andrejem Plenkovićem, chiński dyplomata po raz kolejny zapewnił, iż Chiny nadal będą wspierać wielowymiarową współpracę z krajami Europy Środkowej i Wschodniej opartej na zasadach rynkowych w celu tworzenia wspólnych projektów korzystnych dla wielu stron. Jedną z wiodących spraw podjętych podczas rozmów były inwestycje. Tutaj należy wspomnieć o budowie mostu Pelješac ze środków UE, którego podjęły się chińskie przedsiębiorstwa. Chorwacki most jest jednym z niewielu przykładów skutecznej, choć do końca niepozbawionej kontrowersji współpracy chińsko-europejskiej. Yang Jiechi poinformował również o zainteresowaniu chińskiej firmy i wzięcia udziału w przetargu na budowę linii kolejowej Hrvatski Leskovac-Karlovac, niemniej oferta została już odrzucona przez chorwackie władze. Co ciekawe, podczas spotkania – przynajmniej w oficjalnym oświadczeniu – nie odniesiono się do kwietniowego fiaska na rozbudowę i dzierżawę portu kontenerowego w Rijece. Przypomnijmy, iż chińska oferta w otwartym już przetargu była najbardziej korzystna, niemniej naciski Brukseli i Waszyngtonu zmusiły Zagrzeb do odwołania przetargu bez wyłonienia jego zwycięzcy.

W kontekście wizyty szefa dyplomacji Serbii, wydaje się, iż wybór jest nieprzypadkowy. Serbia pozostaje najbardziej przychylnym politycznie państwem w Europie. Odnosząc się do szczegółów spotkania Wang Yi z serbskim ministrem spraw zagranicznych Nikolą Selakovićem, w jego trakcie doszło do podpisania „sześciopunktowego konsensusu”, w którym Chiny i Serbia zgodziły się rozszerzyć współpracę w zakresie rozwoju inicjatywy 16+1, koordynacji w sprawach międzynarodowych i regionalnych, ochrony multilateralizmu i

systemu międzynarodowego (ONZ) oraz przyczynienia się do budowy stosunków międzynarodowych nowego typu i wspólnoty ze wspólną przyszłością dla ludzkości. Nie zapomniano również o wiodących sektorach napędzających stosunki dwustronne, tj. infrastrukturze i budowie sieci 5G. Przy okazji wyrażono wsparcie i chęć współpracy w kwestii organizacji Zimowych Igrzysk Olimpijskich w Pekinie. Wpisanie sloganów KPCh oraz Xi Jinpinga do oficjalnego porozumienia dwustronnego pokazuje zażyłość stosunków na linii Belgrad-Pekin, natomiast uwzględnienie zimowych IO w Pekinie stanowi o rosnących obawach w kwestii bojkotu tychże przez społeczność międzynarodową w obliczu nadużyć ChRL w kwestiach praw człowieka.

Nie ulega wątpliwości, iż w obliczu opuszczenia przez Litwę formatu 17+1, chińska dyplomacja podjęła wysiłki w celu poszukiwania państw Unii Europejskiej, które zagwarantują przetrwanie formatu 16+1 (bez Litwy to znowu 16+1). Minister spraw zagranicznych Litwy Gabrielius Landsbergis podkreślił, iż „Litwa nie uważa się już za członka formatu 17+1 i nie uczestniczy w tej inicjatywie”. Wydaje się, iż Litwa będzie bazować na ogólnounijnych stosunkach z Chinami uznając, iż format „27+1” będzie w tym względzie bardziej efektywny. W tym aspekcie, całość działań chińskich wygląda jak akcja ratunkowa. Ratowanie stosunków dwustronnych na linii Zagrzeb – Pekin będzie wymagało ze strony chińskiej wiele wysiłku. Fiaska inwestycji infrastrukturalnych oraz zacieśniająca się współpraca Chorwacji z Tajwanem (w zakresie IT, turystyki, dostaw sprzętu medycznego, produktów spożywczych oraz kosmetyków) stanowią o znacznie pogarszającym się stanie stosunków bilateralnych.

Najkorzystniej dla Pekinu wyglądają obecnie stosunki z Belgradem i niewykluczone, iż na nich zostanie oparta chińska strategia „resetu” w stosunkach Chin z państwami EŚW w post-pandemicznych realiach (w tym procesie ważną rolę odegrają również stosunki dwustronne Chin z Polską oraz Węgrami). Warto również podkreślić, iż w trakcie spotkań ministrów spraw zagranicznych, w stosunkach dwustronnych pominięte zostały kwestie najbardziej kłopotliwe. Oznacza to, iż strona chińska wykazuje się determinacją w celu pozyskania sojuszników dla swoich inicjatyw, m.in. CAI, 17+1, Pasa i Szlaku oraz Zimowych Igrzysk Olimpijskich a państwa europejskie będą starać się wykorzystać tę sytuację w aspekcie gospodarczym.

Kłopotliwa pomyłka wojsk NATO w Bułgarii. Właściciel fabryki Marin Dimitrow przekazał lokalnej stacji radiowej BNR-Radio Płowdiw, iż w incydencie spowodowanym przez amerykańskie wojska w ramach NATO, siedmiu pracowników nadal odczuwa „wstrząs po zdarzeniu”, związany z nadmiernym stresem. Poszkodowani pracownicy zapowiedzieli już, iż będą dochodzić swoich

praw w sądzie. Ambasada amerykańska w Sofii miała dowiedzieć się o incydencie 20 dni po jego wystąpieniu. Według przedstawiciela bułgarskiego ministerstwa obrony, Georgi Panayotova, amerykańscy żołnierze nie zastosowali przemocy wobec pracowników fabryki. Całe zdarzenie zostało skrupulatnie odnotowane przez chińskie media, które w ten sam sposób najprawdopodobniej chce ukazać niekompetencję wojsk Sojuszu. Podgrzewanie resentymentów wobec błędnych działań NATO jest elementem chińskiej retoryki wobec regionu, przypominając przy różnych okazjach tragiczne w skutkach omyłkowe bombardowanie ambasady ChRL w Belgradzie mające miejsce 7 maja 1999 roku.

Przedstawiciele ambasady ChRL w Bukareszcie udzielili obszernego wywiadu w kwestii wykluczenia Huawei z Rumunii. Rzecznik ambasady na pytanie o wykluczenie Huawei z Rumunii powiedział, iż takie działania istotnie szkodzą interesom chińskich firm, dyskryminując je. Według przedstawiciela ambasady, działania podjęte przez rumuński rząd nie opierają się na faktach tylko na subiektywnych założeniach i panującej dezinformacji.

Podkreślono również, iż Huawei przez dziesięciolecia uniknął incydentów w zakresie cyberbezpieczeństwa. Rzecznik następnie stwierdził, iż polityka poszczególnych państw nadużywających koncepcji bezpieczeństwa narodowego, prowadzi do politycznej manipulacji, zmuszając sojusznicze państwa do wykluczenia chińskich firm.

W wywiadzie podkreślono również „tradycyjną przyjaźń” między Chinami a Rumunią, która oparta jest na wzajemnym szacunku, obopólnych, posiadając długą historię. Narracja użyta podczas wywiadu prowadzi do konstatacji, iż Rumunia w szerszym kontekście, nie jest winna powstałej sytuacji. Główną winą, choć nie bezpośrednio, obarczone są Stany Zjednoczone. Działania te nazwano „lekceważeniem zasad prawnych i profanacją ducha rządów prawa”. W tym kontekście, chińskie media odebrały zawarcie kontraktu na dostawę 100 tramwajów pomiędzy rządem Chin a China Rolling Stock Corporation (CRRC) o wartości 1,4 mld CNY jako formę przeprosin. Powyższe wydarzenie zostało w Chinach wymownie zatytułowane: *„starając się nie obrazić Chin, Rumunia odrzucając 5G Huawei, od razu podpisała kontrakt z CRRC o wartości 1,4 mld CNY”*. W materiale prasowym oceniono, iż „rumuński rząd tak naprawdę nie chce wybierać strony pomiędzy Chinami a Stanami Zjednoczonymi, i choć USA są najważniejszym sojusznikiem Rumunii poza UE, to bardzo ważne są również ich relacje gospodarcze z Chinami”.

**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

